

De allesbepalende wereld van de stadseconomie

Agglomeraties versterken ten behoeve van wijkeconomie

ESTHER JUURLINK

De stedelijke vernieuwing ontdekt langzaamaan de échte economische pijler.

En terecht. Het verbeteren van de sociaal-economische positie van de bewoners van herstructureringswijken vereist de hoogste aandacht. Tijdens het KEI-atelier (Stads)economie werd afgerekend met de huidige smalle aanpak op wijkniveau en zijn wederom de corporaties genoemd als dé partij om het voortouw te nemen. Een impressie.

It's the economy! Met die uitroep werd tijdens het onlangs gehouden KEI-atelier (Stads)economie het enorme belang onderstreept van meer aandacht voor de sociaal-economische ontwikkeling van wijken en hun bewoners. De waarde en inzet van de economische pijler in de stedelijke vernieuwing is te lang onderbelicht geweest, terwijl deze een onmisbare schakel is om wijken weer vitaal te maken. KEI heeft het thema economie sinds een aantal jaren op de agenda. Vielen tot voor kort glazige blikken je ten deel als je dit thema aanroerde, nu heeft iedereen het erover. Economische activiteiten zijn jarenlang als een bedreiging gezien voor prettig wonen. Nu streven we juist naar vitale wijken met functiemenging en ondernemerschap. Tijdens het Atelier werd echter afgerekend met de huidige praktijk waarin men wijkeconomie versmalt tot zaken als leefbaarheid, winkelstrips, buurtontmoetingsplaatsen en sociale veiligheid. Dit gaat voorbij aan de enorme dynamiek van de stedelijke economie en is contraproductief. Volgens Friso de Zeeuw, directeur Nieuwe Markten bij Bouwfonds MAB Ontwikkeling, zou het motto moeten zijn: maak het sterke sterker. 'In Europa gaat nu veel geld naar afgelegen gebieden. Ik pleit er juist voor de agglomeraties verder te versterken, als voorwaarde ook voor versterking van de oude wijken,' betoogde De Zeeuw. 'Als de agglomeraties namelijk niet groeien

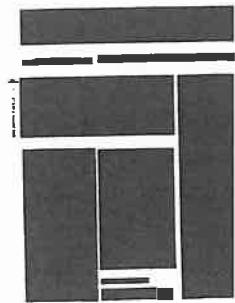
en bloeien, zijn de oude wijken daarbinnen kansloos. We moeten ook af van het romantische, autarkische beeld dat wonen en werken in de buurten en wijken moet worden gecombineerd. Dat werkt slechts op een paar piekken, zoals in De Pijp in Amsterdam. Die raken inderdaad gegentrificeerd. De kansen van zo'n wijk zijn echter onvergelijkbaar met de geringe potenties van bijvoorbeeld de Amsterdamse Westelijke Tuinsteden.'

De nek omdraaien

Wat in de wijk precies moet gebeuren, is een kwestie van goed analyseren van de precieze problemen, maar ook van kansen van de wijk. De ene keer moet aan de sociale knop worden gedraaid, de andere keer aan de economische of fysieke. Die dynamiek kun je niet vangen in regeltjes of prestatieafspraken. Vooral de informele economie valt niet te plannen. Niet alleen omdat ze vaak onzichtbaar is, maar ook door het soms tijdelijke karakter ervan, denk aan de 'winkels voor zestig dagen'. Ondertussen draait de huidige aanpak het ondernemerschap in de wijk vaak vakkundig de nek om. Herstructurering is voor (door)startende ondernemers een groot probleem: zij hebben te maken met veel onzekerheid, wegvallende koopkracht, slecht onderhoud van het pand of de directe omgeving en met een te lage waardebeoordeling. En met het slopen van goedkope woningen verdwijnt ook ruimte voor startende of doorstartende kleine

zelfstandigen. Bovendien ligt de focus in de huidige aanpak op startend ondernemerschap, terwijl je juist vooral en eerst zou moeten kijken naar de bestaande bedrijvigheid. Het begint met na te denken over hoe je die behoudt of minimaal niet negatief beïnvloedt.

Dus: geen functiemenging ten dienste van leefbaarheid. Maar wat dan wel? De stadseconomie is nu van iedereen en dus van niemand, stelde Guido Wallagh, directeur van De Lijn, bureau voor ruimtelijke ontwikkeling en volkshuisvesting. 'Ze kent geen eenduidige probleemeigenaar,' zei Wallagh. 'Het bedrijfsleven wil uit de buurt wegblijven. De woningcorporaties zijn erg met zichzelf bezig en de vooruitstrevenden onder hen worden teruggedrukt. Het onderwijs wordt overvoerd met extra taken en komt helemaal niet toe aan de stadseconomie. Iedereen is met de beste bedoelingen bezig, maar het effect is hooguit sub-optimaal. Het wordt daarom tijd partijen aan te wijzen die het voortouw moeten nemen en dan kijk ik toch naar de corporatiesector. Corporaties hebben een positie en daarmee een zakelijk en maatschappelijk belang in buurten en wijken.'

Ontwikkelingskansen

Tweede belangrijke constatering van het Atelier is dat we met stedelijke vernieuwing willen investeren in de sociaal-economische ontwikkeling van mensen. Zorgen voor een optimaal voorzieningenaanbod, dat inspeelt op de persoonlijke ontwikkeling van ouders en hun kinderen. Goede scholen zijn, samen met eigentijdse voorzieningen voor onder meer sport en cultuur, bepalend voor die persoonlijke ontwikkeling. En goed onderwijs is een belangrijke randvoorwaarde voor een goede stadseconomie. Maatschappelijk vastgoed is daarmee een eerste grondslag voor een economisch vitale stad. Goed onderwijs, ruimte voor ondernemers, ruimte voor ondernemerschap. Met name voor corporaties zien de deelnemers van het Atelier ook hierin een belangrijke rol weggelegd. Niet alleen kunnen zij in hun eigen bezit ruimte scheppen voor de economisch steeds belangrijkere groep van thuiswerkers, ze kunnen tevens activiteiten accommoderen die noodzakelijk zijn voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen. Zij moeten het maatschappelijk vastgoed aanbieden, waarin de verbinding kan ontstaan tussen de wijkbewoners, de maatschappelijke instellingen en het bedrijfsleven. Die bewoners moeten in de aanpak veel meer centraal komen te staan, en zelf aangeven waar accenten moeten worden gelegd. Dat kan een gebrek aan werkgelegenheid of aan ontwikkelingskansen voor kinderen zijn. Stedelijke vernieuwing is tevens een veranderingsproces bij bewoners. Het moet kansen bieden voor mensen, zodat zij ook kunnen gaan aangeven wat nodig is. Dat is een hele andere manier van kijken dan de optiek vanuit gemeente en corporaties. Bewoners meer perspectief bieden. Om dit te kunnen doen, zijn vitale coalities op lokaal niveau nodig tussen corporaties, bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen, die van de overheid de ruimte krijgen. Ook ter voorkoming van bijvoorbeeld schooluitval. Volgens een van de deelnemers hebben scholen daar geen instrumenten voor. Ze wijzen corporaties dan op de hele slechte thuissituatie van de schoolverlaters. Corporaties kunnen juist voor deze groep veel doen door het

aanbieden van tussenwoonvormen. Door begeleid te wonen, kunnen jongeren sociale vaardigheden aanleren en een benul krijgen van wat werken eigenlijk is. De laatste twee jaar zie je veel beweging op dit gebied. Partijen, inclusief het bedrijfsleven, gaan samenwerken en worden gezamenlijk probleemhouder om bijvoorbeeld schooluitval te voorkomen.

Wallagh legde een link met de recente rellen in de voorsteden van Parijs. De vergelijking tussen Frankrijk en Nederland gaat volgens hem inderdaad mank op diverse factoren, maar één ding is hetzelfde: het gebrek aan werk of het perspectief daarop: 'Dat zou in Nederland de alarmbellen moeten doen rinkelen. Dat betekent immers dat er in de stedelijke vernieuwing op het niveau van de stadseconomie nog een grote slag te maken valt. Maar stedelijke vernieuwers kennen die wereld helemaal niet. Wie weet wat het studiehuis precies inhoudt? Wie kent de Wet op Werk en Bijstand en de fiscale voordelen van startende bedrijven? Welkom daarom in de onbekende, allesbepalende wereld van de stadseconomie!'

Esther Juurlink is projectmedewerker bij KEI kenniscentrum stedelijke vernieuwing. Dit artikel is bewerking van het verslag van het KEI-atelier (Stads)economie, dat is te raadplegen op www.kei-centrum.nl/atelier. KEI organiseerde dit Atelier in samenwerking met het voormalig OndernemersPlatform Stedelijke Vernieuwing (OPS).